

"שאגת הארי": חלון אסטרטגי חדש ליחסי ישראל-ירדן

אופיר וינטר | 17 במארס, 2026 | גיליון 2114

מלחמת "שאגת הארי" – המתנהלת בתקופת שפל ביחסי ישראל-ירדן – מחדדת את חשיבות השלום כנכס אסטרטגי עבור שתי המדינות. חרף הנתק בין המנהיגים והמתיחות בזירה הפלסטינית, התיאום הצבאי בין צה"ל לכוחות המזוינים הירדניים נמשך. המלחמה הניעה את ירדן לאמץ מדיניות מוצהרת של "ניטרליות חיובית", קרי יירוט טילים איראניים במרחב האווירי הריבוני שלה בדרכם לישראל והגנה אקטיבית על שטחה מפני מתקפות ישירות, לצד הכרזה שאינה צד בעימות וקריאה להרגעה ולהסדרה דיפלומטית. עמדה זו משקפת את התמרון של הממלכה בין שני קטבים: מחד גיסא, הברית עם ארצות הברית, הקשרים הביטחוניים עם ישראל החיוניים ליציבותה ותפיסת איראן כאיום אזורי; מאידך גיסא, מתן מענה ללחצי דעת הקהל הפנימית העוינת את ישראל וביטוי לחששות הארמון מהשלכותיה הכלכליות של המלחמה, מהתפשטות כאוס אזורי ומהשלטת הגמוניה ישראלית במרחב. התמורות במציאות האזורית נוכח המלחמה, לצד שיתוף הפעולה הביטחוני הפורה שניכר במהלכה, מייצרים חלון הזדמנויות לחיזוק היחסים בין ירושלים לעמאן – יעד שראוי להציב במוקד המאמץ המדיני הצפוי לאחריה. מימוש הפוטנציאל מותנה בשיקום הדיאלוג הישראלי-ירדני בדרגים הגבוהים, בהגברת הקשב הישראלי לדאגות הירדניות בהקשר הפלסטיני ובמינוף המעטפת האמריקאית-מפרצית להרחבת שיתופי הפעולה הביטחוניים והכלכליים בין שתי המדינות.

ישראל וירדן נכנסו למלחמה הנוכחית עם איראן בעיצומו של משבר חריף ביחסיהן. מאז ה-7 באוקטובר 2023 מנהיגי המדינות לא נפגשו ולא שוחחו בגלוי; שגרירי המדינות שבו לארצותיהם ודרג היחסים הונמך; פרויקטים תשתיתיים משותפים עליהם דובר לפני המלחמה הוקפאו. מצב יחסים זה משקף את הסנטימנט האנטי-ישראלי הרווח בחלקים מהציבור הירדני ואשר גבר לאורך השנתיים וחצי האחרונות על רקע המלחמה ברצועת עזה, וכן את הדאגה העמוקה של בית המלוכה עצמו נוכח מדיניותה של ישראל בזירה הפלסטינית והתנהלותה במישור היחסים הבילטרלי מול ירדן.

אמירות חוזרות ונשנות מצד [ראש הממשלה](#), [שרים](#) ו[אנשי ציבור](#) ישראלים, המבטאות תמיכה בעידוד הגירה מרצון של פלסטינים מרצועת עזה ומהגדה המערבית ושוללות הקמת מדינה פלסטינית, [מעוררות](#) חששות כבדים בירדן שממשלת הימין בישראל רואה בירדן את "המולדת החלופית" של הפלסטינים, תרחיש המהווה בעיניה איום על זהותה הלאומית ואף על עצם קיומה. צעדים [שאישרה](#) ממשלת ישראל בפברואר 2026 במטרה להקל על ישראלים לרכוש קרקעות ערביות בגדה המערבית, בראשם ביטול חוק מקרקעין שמקורו בתקופת השלטון הירדני, מתפרשים בעמאן כחלת הריבוניות הישראלית בפועל על הגדה וכסתימת הגולל על פתרון שתי המדינות. לכך יש להוסיף את הזעם בממלכה נוכח [השחיקה המתמשכת](#) בסטטוס-קוו במתחם אל-אקצא וסגירתו לתפילות ברמדאן.

למתיחות בזירה הפלסטינית נוסף חיכוך ישיר בין המדינות סביב אחד העוגנים החשובים ביחסיהן: שיתוף הפעולה בתחום המים. בנובמבר 2023, זמן קצר לאחר פרוץ המלחמה בעזה, הקפאה ירדן את החתימה על הסכם "פרוספריטי" – עסקה למכירת מים מותפלים מישראל לירדן וחשמל סולרי מירדן לישראל בחסות איחוד האמירויות. בנובמבר 2025 החליטה ישראל לא לחדש הסכם מ-2021 למכירת תוספת של 50 מיליון מ"ק מים לירדן בשנה ולהקצותם במקום זאת לצרכי החקלאות בארץ. החלטה זו [נרעה](#) כארבעה אחוזים ממשק המים הירדני המדולדל ממילא.

חרף התמורות השליליות ביחסי המדינות, התיאום הצבאי נמשך סביב הדיפת איומים משותפים ושמירת השקט בגבולות. הממלכה עודנה מחויבת לשלום עם ישראל ומכירה בתרומתו לביטחונה, לכלכלתה וליחסיה עם ארצות הברית, שמעניקה לה סיוע שנתי בסך 1.45 מיליארד דולר. בה בעת, בשיח הציבורי הירדני מתרבים סימני השאלה לגבי ערכו של הסכם השלום. כפי [שניסח](#) זאת בנובמבר האחרון מרואן אל-מועשר, השגריר הירדני הראשון בישראל ולימים שר החוץ וסגן ראש הממשלה, "ירדן חשבה בעבר שיש 'מדינה עמוקה' בישראל, שתגן על האינטרס הירדני. ירדן האמינה שלמרות המהפכים הפוליטיים בישראל, המערכת הביטחונית בישראל מבינה היטב את הצורך בשמירת היציבות של ירדן. אומר במלוא הכנות – אם הדבר היה נכון בעבר, הוא בוודאי לא נכון היום".

הדילמה הירדנית במלחמה: בין עוינות לאיראן לחשש מהמחר

ליחסים העכורים בין ירדן לאיראן שורשים היסטוריים בני עשרות שנים, שאינם קשורים לישראל. המלך חוסיין תמך בשנות השמונים בעיראק במלחמה מול איראן. המלך עבדאללה טבע ב-2004 את מושג "הסהר השיעי", כאשר התריע מפני התפשטות ההשפעה האיראנית במזרח התיכון. מעורבות איראן בסוריה ובעיראק, שכנותיה של ירדן, העמידה בפני הממלכה איומים ישירים של הסתננויות בגבול, טרור והברחות נשק וסמים. בנוסף, עבדאללה דרבן לאורך השנים את ארצות הברית לנקוט קו נוקשה כלפי איראן, וב-2015 היה מסיוג מהסכם הגרעין שגיבש הנשיא אובמה, אף כי נמנע מביקורת פומבית.

בדומה לסבבים [קודמים](#) בין ישראל לאיראן, עם פרוץ המלחמה הנוכחית מצאה ירדן כתווך לחימה בין המדינות ודיווחה עד כה על נפילות מאות שברי יירוטים ועל פצועים ונזק לרכוש. בעוד שבמבצע "עם כלביא" (יוני 2025) יורטו טילים וכתב"מים איראניים בדרכם לישראל, הפעם כמחצית מהתקיפות כוונו במישרין לממלכה ובוצעו במעורבות מיליציות פרו-איראניות בעיראק. עם יעדיהן [נמנו](#) בסיסי חיל האוויר אל-רוישד (H4) ומופק אל-סלטי (אזרק), בהם [מוצבים](#) כוחות צבא אמריקאיים בתוקף הסכם השותפות הביטחונית למאבק בטרור שנחתם ב-2021 בין ירדן לארצות הברית. אחת התקיפות [פגעה](#) במכ"ם של מערכת THAAD אמריקאית ליירוט טילים. במקביל [זווח](#) על סיכול מתקפת סייבר איראנית שנועדה לפגוע בממגורות החיטה האסטרטגיות של הממלכה באמצעות שיבוש טמפרטורת האחסון, אירוע [שתואר](#) בתקשורת בירדן כ"ניסיון לערער את ביטחונה התזונתי ויציבותה החברתית".

חרף פעילותה העוינת של איראן, עמדתה הפומבית של ירדן נותרה מדודה ואמביוולנטית: מצד אחד, היא גינתה את המתקפות האיראניות עליה ועל מדינות המפרץ הערביות ו**[הבהירה](#)** לממונה הזמני בשגרירות איראן בעמאן שפגיעה בביטחון הממלכה ואזרחיה מהווה "קו אדום". מצד שני, היא [הצהירה](#) כי אינה צד בעימות וכי [לא תאפשר](#) לאף גורם שימוש התקפי בשטחה הריבוני, נזהרה מלהביע תמיכה בהפלת המשטר האיראני ונמנעה מניתוק קשריה הדיפלומטיים עם טהראן. בשיחות שערך המלך

עבדאללה עם עשרות מנהיגים בעולם, בראשם הנשיא טראמפ, [חזר והדגיש](#) את הצורך בדיאלוג ובדיפלומטיה כדי לעצור את ההסלמה, ליישב את המשבר ולהשיג רגיעה כוללת.

מדיניות זו, [המכונה](#) בירדן "ניטרליות חיובית", היא פועל יוצא של ארבעה שיקולים עיקריים:

ראשית, דעת הקהל הפנימית. המשטר הירדני מתמודד מראשית המלחמה עם קמפיין המאשימו בשיתוף פעולה עם "האויב הישראלי-אמריקאי" ואף [חמו](#) שמתקפות אמריקאיות נגד איראן יוצאות משטח ירדן. בתגובה מקפידה עמאן [להדגיש](#) כי יירוט הטילים האיראניים נועד להגן על ריבונות הממלכה ועל ביטחון אזרחיה ואינו משרת אינטרסים זרים, ולא מאשרת שהתירה לגורם כלשהו להשתמש במרחב האווירי שלה או בבסיסים שבשטחה כנקודת זינוק לתקיפה באיראן. בה בעת, בשונה ממבצע "עם כלביא", ירדן נמנעת מגינוי המתקפה הישראלית-אמריקאית באיראן למרות [לחצים](#) לעשות כן מצד "חזית הפעולה האסלאמית", הזרוע הפוליטית של האחים המוסלמים בפרלמנט.

עמדה פומבית זו מסייעת למשטר הירדני ליישר קו עם ציבור שכמחציתו ממוצא פלסטיני, ואשר מושפע מתפיסות אסלאמיסטיות. בנוסף, על אף שרבים מהירדנים רואים באיראן גורם שלילי המערער את יציבות האזור, הם סולדים יותר מישראל ונוטים לצדד באויביה. [בסקר דעת קהל](#) שנערך בספטמבר 2025 (לפני שאיראן תקפה את ירדן ישירות), 76.2 אחוזים מהירדנים החשיבו את ישראל כאיום העיקרי על ירדן, בעוד רק תשעה אחוזים את איראן. במקביל, תשעים אחוזים תמכו בכך שירדן תפגין עמדה ניטרלית או תתמוך בהסדרה דיפלומטית בין ישראל לאיראן, ואילו 8.6 ו-0.4 אחוזים, בהתאמה, קראו לה להתייצב באופן מלא לצד איראן או ישראל. נתונים אלה מרמזים על פערים בין תפיסת האיומים של הארמון לזו של הרחוב ועל הצורך לגשר עליהם לשם שימור הלכידות הפנימית.

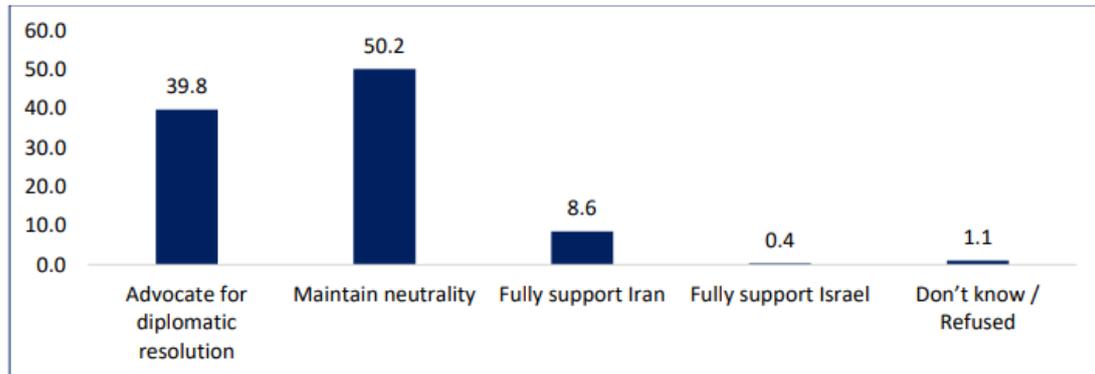

Figure 21: When it comes to the Israel-Iran war, in your opinion, what should Jordan's stance be?

מקור: NAMA Strategic Intelligence Solutions-I Konrad-Adenauer-Stiftung

שנית, הסיכונים הביטחוניים והכלכליים הכרוכים במלחמה. ירדן [חוששת](#) הן מתקיפות איראניות ישירות על יעדים במדינה, והן ממלחמת התשה [שתערער](#) את יציבות האזור והעולם. ככל שהמערכה מתמשכת עולים הסיכונים [לפגיעה](#) עמוקה בכלכלה הירדנית: עצירת זרימת הגז הטבעי מישראל – האחראי על ייצור רוב החשמל בירדן – [מחייבת](#) זה מכבר ייבוא חלופות יקרות יותר כמו גז נוזלי ודיזל ומסבה הפסדים [הנאמדים](#) ב-170 מיליון דולר בחודש; עליית מחירי הנפט המיובא גורמת עלייה במחירי הדלקים, התחבורה והמצרכים, העמקת לחצים אינפלציוניים והטלת עול על האוצר הירדני; ענף התיירות, שרק באחרונה החל להתאושש מנזקי המלחמה בעזה, [מתמודד](#) עתה עם שיעור גבוה של ביטולי הזמנות שמסבות נזק למקור מרכזי של תעסוקה והכנסות במטבע זר.

שלישית, סקפטיות לגבי תוצאות המלחמה. בירדן [שוררת](#) ספקנות באשר ליכולתה של המלחמה להשיג את אחת ממטרותיה העיקריות – יצירת תנאים לשינוי המשטר באיראן. פרשנים ירדנים [סבורים](#) כי הממסד הפוליטי באיראן נחוש להילחם על שרידותו, כשלצידו בסיס תמיכה אידיאולוגי-דתי מגובש ונאמן הנטוע בחברה האיראנית, בעוד התוכנית האמריקאית-ישראלית להפלתו אינה ברורה אלא נסמכת על משאלות לב. בנסיבות אלו – המתאפיינות בחוסר וודאות – התייצבות ירדנית מפורשת נגד איראן עלולה להתגלות כהימור מסוכן. יתרה מכך, גם בתרחיש של הפלת המשטר, בירדן [לא רואים](#) בהכרח באופק סדר חדש, שליו ובטוח באיראן, אלא אפשרות לגלישה לאנרכיה, למלחמת אזרחים, למאבקי השפעה ולהתפרקות המדינה – תרחישים שיגבירו את חוסר היציבות באזור.

לבסוף, חשש מהתחזקות ישראל ומכוונותיה ההגמוניות. חרף סלידתה הבסיסית מאיראן ומחויבותה לקשרים עם ארצות הברית וישראל, ירדן [מביטה](#) גם מערבה בדאגה. בעיני פרשנים ירדנים המקורבים לממסד, ישראל שיכורת כוח, יהירה ונטולת רסן [עלולה לעצב](#) סדר אזורי חדש ללא התחשבות בשכנתה ממזרח. בראייתם, מהלכים חד-צדדיים שמקדמת ממשלת ישראל בגדה המערבית ובירושלים לפני – ותוך כדי – המלחמה, עלולים להימשך ביתר שאת בעקבותיה. לפיכך, ניצחון ישראלי על איראן [נתפס](#) בעיניים ירדניות כהמרת איום אחד במשנהו ולא בהכרח כמבוא לעתיד טוב יותר.

סיכום והמלצות

מלחמת "שאגת הארי" היא תזכורת לחשיבות השלום הישראלי-ירדני ולתרומתה הייחודית של הממלכה לביטחון ישראל כחיץ גיאוגרפי בינה לבין איראן והמיליציות השיעיות בעיראק. גם בתקופה של נתק בין ההנהגות נמשך התיאום הביטחוני בין הצבאות, כאשר ירדן לא אפשרה שימוש במרחב האווירי שלה נגד ישראל, סייעה בהרחקת איומים מגבולן המשותף והארוך של המדינות ואפשרה לנוסעים מישראל שימוש בשדות התעופה הירדניים. התנהלות זו מצטרפת למאבק שמתחולל בממלכה מאז ה-7 באוקטובר מול גורמים אסלאמיסטיים שקיוו להפכה לחלק מ"טבעת האש" של ציר ההתנגדות. במסגרת זו התקבלה באפריל 2025 החלטה היסטורית על הוצאת האחים המוסלמים מחוץ לחוק בשל מעורבותם בטרור וערעורם על המונופול של המדינה על השימוש בכוח.

יחסי ישראל-ירדן ניצבים עתה בצומת דרכים. המשך המדיניות הישראלית הנוכחית בזירות הפלסטינית והבילטרלית עלול להוביל לחיכוכים נוספים ולהעמקת השחיקה ביחסי השלום. מנגד, מדיניות ישראלית חלופית עשויה לנצל את חלון ההזדמנויות האסטרטגי החדש שיוצרת המלחמה לשיפור הקשרים. המעורבות האמריקאית הגוברת בעיצוב הארכיטקטורה האזורית, החלשת "ראש הנחש" של ציר ההתנגדות ותרומתה של ירדן למערך ההגנה האזורי מפני טילים ולמאבק במחנה הרדיקלי – כל אלה יכולים לשמש מנוף להתקרבות מחודשת בין ירושלים ועמאן בחסות ושינגטון.

המאמץ האמריקאי-ישראלי הצפוי בתום המלחמה לחידוש תהליכי הנורמליזציה צריך להתמקד לא רק בצירוף מדינות חדשות למעגל השלום, אלא גם – ובעדיפות גבוהה – בחיזוק היחסים בין ישראל לירדן, המהווים נכס אסטרטגי לביטחון האזור וליציבותו. ארבעה מהלכים עשויים לסייע בקידום מטרה זו:

1. **חידוש הדיאלוג המדיני רם הדרג:** על ישראל לפעול לחידוש ערוצי התקשורת המדיניים עם הארמון ולא להסתפק בערוצים הביטחוניים הקיימים, תוך הבנה שהאקלים הציבורי הנוכחי בירדן מחייב בשלב ראשון דיפלומטיה שקטה, שתכשיר את הקרקע למהלכים פומביים. דיאלוג

ישיר בין ההנהגות יוכל לסייע בהעברת מסרים, בצמצום אי-הבנות ובהשבת האמון בין הצדדים, וליצור מסגרות קבועות להתייעצות בנושאים אזוריים ובילטרליים.

2. **מינוף המעטפת האמריקאית:** לארצות הברית, כנותנת החסות להסכם השלום וכשותפה אסטרטגית של שתי המדינות, נועד תפקיד מרכזי בשיקום קשרי האמון בין ירושלים ועמאן. ושינגטון יכולה לעודד שיתופי פעולה אזוריים בין המדינות, לסייע לירדן להתמודד עם ההשלכות הכלכליות של המלחמה ולבחון חיזוק נוסף של יכולותיה הביטחוניות נוכח איומים פנימיים וחיצוניים. מסגרות אזוריות בהובלת פיקוד המרכז האמריקאי (CENTCOM) עשויות לספק פלטפורמה לשיתוף פעולה ביטחוני רב-צדדי בהשתתפות ישראל וירדן.

3. **התחשבות ישראלית בדאגות ובאינטרסים הירדניים בזירה הפלסטינית:** שיפור היחסים עם ירדן מחייב את ישראל להימנע מצעדים חד-צדדיים בגדה המערבית, כגון סיפוח והחלשה של הרשות הפלסטינית, הנתפסים כפוגעים בסיכוי לפתרון שתי מדינות בעתיד וכסוללים את הדרך להפיכת ירדן ל"מולדת חלופית" לפלסטינים. צעדים כאלה מסכנים את יציבות הממלכה, מייצרים סנטימנטים ציבוריים שליליים בירדן כלפי ישראל ומחזקים גורמים פוליטיים רדיקליים, בראשם האחים המוסלמים, דווקא בתקופה בה המשטר שוקד על החלשתם. בנוסף, על ישראל לכבד את הסטטוס-קוו במתחם אל-אקצא ולרתום את ירדן כשותפה לשמירת השקט והביטחון באגן הקדוש בירושלים, בהתאם למעמד המיוחד שניתן לה בהסכם השלום.

4. **העמקת השותפות הכלכלית:** על ישראל למצב עצמה מול ירדן כשכנה כלכלית מועילה, תחילה דרך חידוש והרחבת שיתופי פעולה בתחומי הגז והמים – המהווים עמודי תווך ביחסים ותורמים ליציבות הממלכה ולחוסנה. במקביל על ישראל, ארצות הברית ומדינות המפרץ לשלב את ירדן ביוזמות אזוריות רב-צדדיות בתחומי התעבורה, הסחר, האנרגיה והתיירות, אשר יחזקו את מעמדה האזורי, יטיבו עם כלכלתה ויעניקו לה תמריץ להעמקת קשרי השלום. דוגמה קונקרטיה לכך היא מסדרון ה-IMEC, כאשר מיקומה הגיאוגרפי האסטרטגי של ירדן מאפשר לה לשמש חולייה מרכזית בסחר בין הודו לאירופה דרך מדינות המפרץ וישראל.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט